

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 16 februari 1929 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande blindhetsersättning.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta. till lagutskott hänvisade motioner, nr 109 i första kammaren av herr *Åkerberg* och nr 167 i andra kammaren av herrar *Nilsson* i Örebro och *Uddenberg*.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla, att Kungl. Maj: t måtte till nästa års riksdag framlägga förslag till lag om blindhetsersättning.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Jämlikt Kungl. Maj: ts bemyndigande den 22 juni 1920 tillkallades inom ekklesiastikdepartementet vissa sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande vården av blinda. Enligt departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet vid ärendets föredragning skulle de sakkunniga verkställa en allsidig och ingående utredning rörande det hittillsvarande arbetet till förmån för de blinda samt framlägga de krav på reformer och utvidgning av blindverksamheten, till vilka den verkställda undersökningen ansåges giva anledning. Sedan denna utredning blivit verkställd, kunde det, enligt departementschefens mening, måhända befinnas lämpligt att med anlitande av i sådant avseende särskilt sakkunniga personer företaga en närmare ingående prövning av frågan, i vilken mån stat och kommun skäligen borde anses skyldiga att träda emellan genom att ikläda sig en del av kostnaderna för blindvården och i vilken mån dessa kostnader såsom hittills borde täckas genom medel, som frivilligt ställas till förfogande.

Den 10 april 1922 avgåvo de förstnämnda sakkunniga sitt betänkande i ämnet. Efter redogörelse för blindvårdens utveckling och dess ställning i Sverige och vissa främmande länder hava de sakkunniga avgivit en rad förslag angående undervisning och vård av landets blinda. Sålunda föreslås vissa åtgärder från statsmakternas sida i syfte att så långt sig göra låter förekomma blindhet, såsom lagstadgad desinfektion av nyföddas ögon, specialistvård å sjukhus m. m. Vissa ändringar beträffande blindundervisningen föreslås härjämte. För beredande av ett inkomstillägg åt arbetande blinda (s. k. *blindhetsersättning*) hemställa de sakkunniga dels om åläggande för kommunerna att lämna ett un-

Utredning genom sakkunniga 1920 — 22 ang. vården av blinda.

derstöd utan fattigvårdsnatur, dels ock att ett årligt förslagsanslag å 400,000 kronor utverkas för att ersätta kommunerna till halva och i vissa fall till hela beloppet vad de utbetalat för blindhetsersättningar. Såsom bilaga till betänkandet har fogats ett förslag till lag om blindhetsersättning. Vidare hemställes om inrättande av särskilda blindvårdsnämnder för beredande av en personlig vård åt blinda, framför allt arbetande, och särskilt för att skaffa dem förbättrade arbetsförhållanden. För att bereda ålderstigna eller icke arbetsföra blinda för dem lämplig tillflyktsort hemställa slutligen de sakkunniga om inrättande av ålderdomshem för blinda med bidrag av statsmedel.

Vid motiveringen för införande av blindhetsersättning hava de sakkunniga berört såväl de blindas ställning till pensionsförsäkringslagen som hjälpen genom kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag. Härom hava de sakkunniga anfört följande.

Eftersom den allmänna pensionsförsäkringen åsyftar att med penningar understödja bl. a. dem, som på grund av lyte äro urståndsatta att försörja sig, ligger det nära till hands att i första rummet undersöka, om ej genom dennas utvidgade tillämpning å de blinda skulle kunna vinnas en förbättring för dem. Man kan därvid närmast tänka på antingen att pensionstillägg och understöd finge utgå med högre belopp till blinda än till övriga invalider eller på att årsinkomsten enligt § 7 pensionsförsäkringslagen, vilken bestämmer gränserna för den årsinkomst, som ej föranleder reduktion av pension eller understöd, skulle för dem beräknas efter förmånligare grunder.

Det förra förutsätter — då enligt pensionsförsäkringslagen pensionstilläggen och understöden beräknas endast med hänsyn till invalidens inkomst men ej efter arten eller graden av hans invaliditet — att särskilda bestämmelser beträffande blinda skulle införas i lagen, vilket med all sannolikhet skulle medföra nödvändigheten att införa motsvarande bestämmelser även för andra grupper av invalider, exempelvis de ständigt sängliggande. En sådan principiell omändring av lagen synes emellertid ej kunna för närvarande ifrågakomma. Därtill kommer, att många blinda ju icke kunna betraktas som invalider i pensionsförsäkringslagens mening, d. v. s. som till arbete varaktigt oförmögna.

Vad inkomstberäkningen enligt § 7 angår, torde lagen icke lägga hinder i vägen för att en blind persons inkomster beräknas med avdrag av sådana utgifter, som äro nödvändiga för hans yrkes bedrivande, t. ex. ersättning åt följeslagare vid arbetsproduktens försäljning. Vill man däremot, att även kostnaden för den särskilda vård, som en blind behöver, skall avdragas, kommer man ut för samma svårighet, som ovan angavs på tal om understödets storlek, nämligen att grundsatsen då måste tillämpas även på andra än blinda, och att saken sålunda på grund av de principer, å vilka pensionsförsäkringslagen är byggd, måste prövas i ett vidsträcktare sammanhang.

Vid bestämmande av årsinkomsten för erhållande av pensionstillägg enligt pensionsförsäkringslagen skall hänsyn ej tagas till understöd, som till avskedade indelta soldater och båtsmän utgå från Vadstena krigsmanshuskassa och två andra kassor. Man skulle kunna tänka sig att i viss analogi härmed även beträffande de blinda ett visst belopp t. ex. 300 kronor skulle räknas som ej förefintligt. Emellertid torde ej heller en sådan väg vara framkomlig, då statsmakterna torde ha medgivit en dylik undantagsbestämmelse utslutande av den anledning, att ifrågavarande understödstagare utgöra en ganska hastigt utdöende grupp.

De vid 1921 års riksdag beslutade förbättringarna i pensionsförmånerna lända i huvudsak endast dem, som efter 1922 års ingång bli varaktigt arbetsoförmögna, till fördel och bli därför utan verkan på det stora flertalet av dem, som nu äro blinda. Det gäller för övrigt om dessa liksom om övriga bestämmelser i pensionsförsäkringslagen, att de ej avse något utjämning av de särskilda svårigheter, som lytet skapar för de blinda i jämförelse med dem, som oavsett lytet äro med dem jämställda.

Lagen den 14 juni 1918 om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag öppnar emellertid en utväg att genom kommunen lämna en rikligare hjälp åt blinda, då den stadgar, att till folkpensionerna kan av kommunen lämnas ett tillskott i penningar eller naturaförmåner åt personer, som uppbära sådan pension, men ändock befinnas vara i behov av fattigvård, utan att dessa tillägg skola anses som fattigvård (kommunala pensionstillskott). Samma lag ger också kommunen rätt att gemensamt med pensionsstyrelsen bestrida kostnader för åtgärder till förebyggande eller hävande av arbetsoförmåga likaledes utan att detta anses som fattigvård (kommunala sjukvårdsbidrag). I intetdera fallet räknas vad sålunda erhållits som årsinkomst enligt § 7 pensionsförsäkringslagen. Då lagen är ny, ha dess verkningar för de blinda inom vidsträcktare delar av vårt land ännu ej kommit mycket till synes, men i Stockholm och Göteborg samt ett flertal andra större kommuner har den i ganska rikligt mått tillämpats på dem. Så åtnjuta i den förstnämnda staden många blinda från 10—100 kronors kommunalt pensionstillskott i månaden, och även åt sådana, som äro intagna å vårdanstalter, lämnas sådant tillskott till mindre belopp, ehuru deras statspension tillfaller staden. I Göteborg utbetalas dessa tillskott ej till blinda intagna å anstalt, men blinda i egen bostad pläga få 30—40 kronor i månaden i kommunalt pensionstillskott. Kommunala sjukvårdsbidrag genom samarbete mellan pensionsstyrelsen och kommunen förekomma ofta, då det gäller att skaffa blinda män utbildning vid Kristinehamnsskolan och dylikt, och ha för övrigt förekommit redan före tillkomsten av 1918 års lag. Från de organ, som handha den allmänna pensionsförsäkringen, i första hand pensionsnämnderna, bör man kunna påräkna ett kraftigt arbete, när det gäller att intressera kommunerna för beviljande av de ifrågakommande pensionstillskotten och sjukvårdsbidragen, för så vitt ej dessa framdeles, enligt det förslag vi nedan lämna, komma att undanträngas av ett annat slag av understöd.

Efter denna redogörelse yttra de sakkunniga:

Då vägen genom statspension till förstärkt belopp eller på lindrade villkor ej är framkomlig och de kommunala pensionstillskotten, även om de komma till rikligare användande, säkerligen alltid skola utfalla synnerligen ojämnt, skulle man i stället kunna tänka sig att begära en viss summa från staten, från vilken åt varje svensk blind skulle kunna lämnas en årlig hjälp såsom en ersättning för den svårighet vid arbete och i det dagliga livet i övrigt, som hans lyte medför — blindhetsersättning.

Den invändningen skulle måhända kunna göras, att även andra lytestyngda lika väl som de blinda borde ifrågakomma till en sådan lytesersättning, så t. ex. vissa kroniskt sjuka, sinnesslöa, vanföra och dövstumma. De båda förstnämnda grupperna behöva emellertid snarare anstaltsvård än arbetshjälp, och de dövstumma ha ej på långt när samma ekonomiska olägenheter av sina lyten som de blinda. Av de sistnämnda kommer ungefär samma procent på fattigvården som av de fullsinnade, enligt uppgift av rektor J. Prawitz. Huruvida sådana vanföra, som ehuru på grund av sitt lyte ej fullt arbetsföra dock i nämnvärd mån bidra till sitt uppehälle genom arbete, böra ifrågakomma till att erhålla särskild lyteser-

sättning, är en fråga, vars behandling ej ingår i vårt uppdrag, men även om de böra erhålla sådan ersättning, synes denna omständighet ej skola föranleda till att de blindas grupp, för vilken utredning nu föreligger färdig, skall behöva vänta på att se sina förhoppningar realiserade.

Blindvårdssakkunnigas betänkande blev år 1922 utremitterat till myndigheterna. Under åren 1923—1926 hava yttranden inkommit från samtliga myndigheter utom från socialstyrelsen och pensionsstyrelsen.

Framställning i ämnet från de Blindas Riksförbund år 1926.

På uppdrag av riksblindkongressen den 22—den 25 februari 1926 har De Blindas Riksförbunds interimsstyrelse sedermera framställt vissa erinringar mot blindvårdssakkunnigas betänkande.

Petition från blinda år 1928.

Slutligen torde böra erinras om, att ett stort antal blinda i en till statsministern år 1928 ingiven petition hemställt, att statsmakterna ville genomföra ett statligt understöd åt Sveriges blinda enligt det förslag, som avgivits av De Blindas Riksförbund.

Utskottet.

Utskottet behjärtar livligt de motiv, som ligga till grund för framförande av de ifrågavarande motionerna. Att åtgärder från det allmännas sida för att lätta den tunga börda, som deras lyte pålägger de blinda, äro av behovet påkallade i större utsträckning än vad för närvarande är fallet vill utskottet icke förneka.

De föreliggande motionerna avse att ur blindvårdssakkunnigas betänkande utbryta förslaget om blindhetsersättning och göra detsamma till föremål för särskild prövning. Utskottet anser emellertid en sådan anordning icke lämplig. Det är visserligen att beklaga, att yttranden ännu icke inkommit från de myndigheter, som i alldeles särskild grad äga sakkunskap rörande lagstiftningen i fråga, men innan dessa yttranden inkommit, torde ärendet icke föreligga i det skick, att detsamma kan från Kungl. Maj: ts sida underställas riksdagen. Härtill kommer jämväl, att frågan om införande av blindhetsersättning otvivelaktigt i vissa delar står i sammanhang med pensionsförsäkringslagens bestämmelser rörande invaliditetsersättning. Då lagen om allmän pensionsförsäkring för närvarande är föremål för revision genom en nästlidna år tillsatt kommitté, torde det även av denna orsak icke vara lämpligt att nu till fristående undersökning upptaga frågan om beredande av inkomstillägg åt blinda.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 februari 1929.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman, von Sydow,* Almkvist, Sigfrid Hansson, Frändén* och *Thorberg*, fröken *Hesselgren** samt herr *Berglund*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Magnusson* i Kalmar, *Ros, Ödström, Johanson* i Hallagården, *Johanson* i Stockholm*, *Jeppsson* och *Hansson* i Trollhättan.*

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.